

DEKLARĀCIJA PAR MULTILINGVISMU AUGSTĀKAJĀ IZGLĪTĪBĀ

Apzinoties, ka šis dokuments nav juridiski saistošs, tas tomēr apliecina mūsu pārliecību par nepieciešamību aktīvi un konstruktīvi attīstīt multilingvisma politiku augstākajā izglītībā. Deklarācija ir atvērta parakstīšanai visiem, kam rūp multilingvāla rakstpratība un epistemoloģija, valodu daudzveidība un lingvistisko tiesību respektēšana, it īpaši: a) zinātniskajām un akadēmiskajām institūcijām, organizācijām, federācijām, asociācijām neatkarīgi no to juridiskā statusa, b) individuāliem akadēmisko un citu institūciju pārstāvjiem, kas interesējas par valodu lietojumu izglītībā.

PREAMBULA

Vairuma augstākās izglītības institūciju (All) internacionalizācijas politikas īstenotāju, kā arī valsts un starptautisku politikas veidotāju mērķis – vismaz pēc viņu pašu vārdiem – ir augstākās izglītības kvalitātes paaugstināšana aizvien vairāk globalizētajā pasaulē. Eiropas Savienības telpā internacionalizācijas politikas iniciatīvas ir vērstas uz augstākās izglītības sistēmu salāgošanu Eiropas izglītības telpas kontekstā, veicinot transnacionālo sadarbību, All partnerību un sadarbību starp ES dalībvalstīm, lai veiksmīgi veidotu “iekļaujošas valstu izglītības un apmācības sistēmas”. Tomēr internacionalizācija pakāpeniski ir novedusi pie angļu valodas kā *lingua academica* statusa, studijām angļu valodā un All “angliskošanas”. Kaut arī pastāv nopietni pierādījumi par angļu valodas ekskluzīva lietojuma negatīvajām sekām izglītības ieguvē, pētniecībā, publikāciju nodrošināšanā un zinātniskās sadarbības attīstīšanā, šādu praksi aizvien vairāk veicina lēmumu pieņēmēji valsts pārvaldē, uzskatot, ka angļu valoda ir līdzeklis ekonomikas attīstības, modernizācijas un globālās komunikācijas nodrošināšanai. Tomēr angļu valodas lietojuma paplašināšana uz oficiālo/valsts valodu vai reģionālo valodu rēķina var novest pie valodas zuduma noteiktās jomās un lingvistisko tiesību aizskārums. Pie tam angļu valodas lietojums citu valodu vietā, iespējams, ignorējot to kultūras kapitālu, izraisa valodu un kultūru daudzveidības apdraudējumu un sociālo un epistemoloģisko zināšanu noplicināšanos.

VISPĀRĪGS ATZINUMS

“Eiropas Pilsoniskās sabiedrības multilingvisma platformas” (*European Civil Society Platform for Multilingualism*) izstrādātās “Deklarācijas par multilingvismu augstākajā izglītībā” parakstītāji atbalsta “Helsinku iniciatīvu par multilingvismu akadēmiskajā komunikācijā”¹ un apliecina atbalstu tādiem politiskiem lēmumiem un praksei, kas saskan ar Eiropas Padomes Ministru komitejas

¹ Helsinku iniciatīvas (<https://www.helsinki-initiative.org/en>) kopsavilkums: 1) Atbalstīt pētniecības rezultātu izplatīšanu visas sabiedrības labumam, nodrošinot, ka a) tiek novērtēts pētnieku ieguldījums informācijas izplatīšanai plašākā sabiedrībā saistībā ar kultūru, kultūras mantojumu un sociālām aktualitātēm un b) pētnieku radītās zināšanas ir pieejamas daudzās valodās; 2) Aizsargāt nacionālo infrastruktūru vietējai sabiedrībai nozīmīgu rezultātu publicēšanai, nodrošinot, ka a) bezpeļņas žurnālu un grāmatu izdevējiem ir pieejami nepieciešamie resursi un atbalsts, lai garantētu augstus kvalitātes standartus un b) tiek nodrošināta žurnālu un grāmatu pāreja uz atvērto pieeju; 3) Veicināt valodu daudzveidību pētījumu rezultātu novērtēšanas un finansējuma ieguves procesā, pārliecinoties, ka a) ekspertīzes procesā pētījumu kvalitāte tiek vērtēta neatkarīgi no pētījuma valodas vai tā publicēšanas vietas un b) ja tiek izmantotas bibliometriskās sistēmas, vienlīdz lielā mērā jāņem vērā publikācijas jebkurā valodā.

Rekomendāciju CM/Rec(2022)1: “Plurilingvālas un starpkultūru izglītības nozīme demokrātiskai kultūrai”². Attiecībā uz augstāko izglītību parakstītāji apņemas ievērot šādus principus:

- uztur un atbalsta vairāku valodu lietojumu All pārvaldībā, pētniecībā un publikācijās, studiju procesā un komunikācijā,
- nodrošina un stiprina plurilingvismu, īpaši zināšanu apgūvē, un transnacionālu sadarbību pētniecībā,
- studiju procesā izmanto valodu tehnoloģijas, kas atvieglo dažādu valodu lietošanu.

IZPRATNES VEICINĀŠANA

“Deklarācijas par multilingvismu augstākajā izglītībā” parakstītāji apņemas sniegt ieguldījumu viņu pārstāvēto All vadības izpratnes nodrošināšanā par multilingvisma nozīmi, kā arī informēt atbildīgos par valodas politiku, akadēmisko, zinātnisko un administratīvo personālu, kā arī ikvienu pilsoniskās sabiedrības locekli, ka

- 1) oficiālās/valsts valodas, ģimenes valodas, etniskā mantojuma vai jebkuras citas valodas prasme vien nenodrošina epistemoloģisku, akadēmiska līmeņa rakstpratību šajā valodā, jo tā pilnībā atšķiras no ikdienas valodas prasmes. Tomēr abi rakstpratības tipi gan studentiem, gan mācībspēkiem ir nepieciešami nozīmes konstruēšanai akadēmiskā kontekstā,
- 2) mācot vai mācoties valodā, kas nav mācībspēku vai studentu dzimtā valoda, jārēķinās, ka valoda netiks lietota dzimtās valodas līmenī,
- 3) ir svarīgi, lai studenti un mācībspēki tiktu iedrošināti akadēmiskajā komunikācijā izmantot visas viņu lingvistiskajā repertuārā esošās valodas vai to variantus.

SPECIFISKĀS REKOMENDĀCIJAS

“Deklarācijas par multilingvismu augstākajā izglītībā” parakstītāji mudina politikas veidotājus, valstu un starptautiskās institūcijas, aģentūras, universitātes, zinātniskās organizācijas, fondu pārstāvjus un citus ievērot šādas rekomendācijas:

1. Nodrošināt dažādu valodu (ne tikai angļu valodas) kā mācībvalodu lietojumu programmās,ursos, moduļos līdztekus institūcijas oficiālajai studiju valodai.
2. Nodrošināt “neredzamo” valodu klātesamību un atzišanu.
3. Radīt apstākļus tādai valodu izvēlei, kas nodrošinātu izglītības kvalitāti.
4. Pārliecināties, vai mācībspēkiem, kas piedāvā kursus valodā(s), kas nav institūcijas oficiālā studiju valoda, ir pietiekama akadēmiskā valodas prasme.
5. Nodrošināt starptautiskajiem studentiem integrāciju akadēmiskajā kopienā, piedāvājot atbalstu valodas apgūvei un intensīvus valodas apgūves kursus.
6. Izvairīties no ekskluzīvi monolingvālas vai monokulturālas vides uzturēšanas (piemēram, jānodrošina studiju un zinātniskā literatūra, valodas tehnoloģijas, videomateriāli dažādās valodās).
7. Rosināt starptautisko pētnieku grupās izmantojamo valodu dažādības atspoguļojumu, vienojoties par saziņas, rezultātu izplatīšanas, publikāciju u. tml. valodām.
8. Veicināt tulkošanu un valodu paralēlu lietošanu, kā arī veikt investīcijas valodu tehnoloģiju attīstībā.

Tulkotāja: Ina Druvieta
Izmantotie tulkošanas rīki: Nav
Recenzents: Jānis Valdmānis

² <https://www.coe.int/en/web/education/-/new-council-of-europe-recommendation-on-the-importance-of-plurilingual-and-intercultural-education-for-democratic-culture>